

Hjem, kjære hjem?

RAPPORT OM

HJEMLØSE DYR

I NORGE

Hjem, kjære hjem?
Rapporten *Hjem, kjære hjem?* er produsert av Dyrebeskyttelsen Norge, vinteren 2009.

Dyrebeskyttelsen Norge
Dyrebeskyttelsen Norge (DN) ble etablert i 1859 og er Norges eldste og største dyrevernorganisasjon med ca. 9000 medlemmer. DN er en demokratisk paraplyorganisasjon organisert med landsmøte, styre, sekretariat og 26 lokalavdelinger over hele landet. Gjennom praktisk dyrevernsarbeid, informasjon og påvirkning arbeider Dyrebeskyttelsen Norge mot mishandling og overgrep mot dyr.

Foto
Dyrebeskyttelsen Norge.
Bidrag fra lokalavdelingene.

Forsidefoto
Linda Rognli

Tekst
Tanya Schumacher
Ingvill S. M. Eriksen
Linda Rognli

Grafisk utforming
Odd Harald Eidsmo
post@mindfox.no

Trykk
Flisa Trykkeri
www.flisatrykkeri.no

Kontakt
Dyrebeskyttelsen Norge
Karl Johansgt. 6
0154 Oslo
Tlf. 23 13 92 50
post@dyrebeskyttelsen.no
www.dyrebeskyttelsen.no

Dyrebeskyttelsen Norge

www.dyrebeskyttelsen.no

INTRODUKSJON

Hjem, kjære hjem. Et sted med trygghet, kjærlighet og mat. Flere tusen familiedyr i Norge opplever at dette blir tatt fra dem.

Men nå sier du, det er jo bare en katt eller kanin. Dessuten så klarer katten seg selv. Det har vi jo hørt i alle år. I denne rapporten vil vi ettergå denne påstanden – hvordan går det med en katt eller kanin som mister omsorgen og beskyttelsen fra en familie?

Vi vil vise deg hva det gjør med et familiedyr å bli satt på gata, og hvilket stort arbeid som gjøres av frivillige for at disse dyrene skal slippe å lide.

I Dyrevernloven fra 1974 slås det fast en allmenn plikt til å hjelpe dyr som påtreffes i hjelpeløs tilstand:

”Råkar nokon på eit dyr som synleg er sjukt, skadd eller hjelpelaust, skal han hjelpa det så langt råd er. Let det seg ikkje gjera å gjeva hjelp eller god nok hjelp og dyret er eit husdyr, tamrein eller storvilt, skal han snarast råd er seia frå til dyret sin eigar eller innehavar eller til næraste politi.”

Et forbud mot å dumpe dyr har ikke eksistert i denne dyrevernloven, men er inkludert i ny dyrevernlov som behandles av Stortinget våren 2009. Vedrørende hjelpeplikten i ny dyrevernlov omhandles den i § 4:

”Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varslets umiddelbart”

Hjemløse dyr havner i stor del av tilfellene i en hjelpeløs tilstand og rammes av sykdom, sult og farer, men de får liten hjelp fra offentlig hold i Norge. Mattilsynets landsdekkende system med dyrevernnemnder har ansvaret for å følge opp dyrevelferden til eide dyr. I en uttalelse til Dyrebeskyttelsen Norge påpeker Landbruks-

> “Råkar nokon på eit dyr som synleg er sjukt, skadd eller hjelpelaust, skal han hjelpe det så langt råd er.”
>
> Dyrevernloven §6

og matdepartementet at Mattilsynet ”råder ikke over midler til å behandle eller innlosjere hjemløse dyr”. Dermed finnes det lite håp om hjelp fra norske dyrevernmyndigheter for et dyr som blir sviktet av sin familie, annet enn et ”tilbud” om avlivning.

Dyrebeskyttelsen Norges (DN) kjerneverdier er respekt, medfølelse og toleranse. Gjennom flere år har organisasjonens lokalavdelinger arbeidet med problematikken rundt hjemløse dyr; katter har vært i overvekt blant de som blir hjemløse. I Dyrebeskyttelsen Norges plattform slås det fast at inntil statlig dyrevernmyndighet tar ansvar for kattens velferd, skal DN forestå nødvendige tiltak etter evne. De senere årene har også andre dyrearter som kanin, i økende grad blitt rammet som av hjemløshet.

HVILKE DYR RAMMES?

En vill katt eller en villkatt? Myter bidrar til at katten rammes i større grad av hjemløshet enn for eksempel en hund. Fakta er at alle hjemløse katter i utgangspunktet har vært eide tamkatter, eller har stammet fra eide katter.

Rundt katten råder flere myter, som kan bidra til at nettopp katter rammes i stor grad av hjemløshet i forhold til for eksempel hunder. En av mytene kan være den om at katten klarer seg i norsk natur og at det eksisterer det folk ser på som "villkatter". Det finnes ingen villkatter i Norge, med unntak av gaupa. Hjemløse katter har alltid i utgangspunktet vært eide tamkatter, eller stammet fra eide katter. Hjemløse katter og deres lidelser skyldes altså oss mennesker. Norsk Huskattforening, som har arbeidet for katter og katteiere siden de ble stiftet i 1982, sier dette om myten om såkalte villkatter i Norge:

"Det finnes ikke villkatter i Norge. Katten er (...) et dyr som er innført til Norden, stort sett fra landene rundt Middelhavet. Den er fra naturens side ikke rustet for de nordiske forhold og tåler derfor kulde dårlig.

De såkalte villkattene som det ofte refereres til i media er i sin helhet katter som har vært noens kjæledyr og avkom av disse. De bør derfor ikke omtales eller betraktes som villkatter, men som det de er: Katter som av ulike årsaker er forsømt av, eller kommet bort fra, eierne og dermed hjemløse. At det blir stadig flere hjemløse katter skyldes altså i første rekke menneskelig svikt og ansvarsfraskrivelse. Fremdeles er det for mange mennesker som går til anskaffelse av katt uten å ta seg råd til kastrering/sterilisering, men heller lar katten formere seg fritt - de som har hannkatt anser ofte ikke uønskede kattunger som sitt problem.

At det i enkelte områder befinner seg "en stadig voksende villkattbestand" skyldes ikke at noen mater og "legger til rette" for "villkattene", men det at det fremdeles er fritt fram for enhver som måtte ønske det å anskaffe seg katt takket være uansvarlige katteeiere som ukritisk deler ut kattunger for å enkelt kvitte seg med dem og at svært mange av disse ender opp som hjemløse."[1]

Høsten 1998 oppnevnte Statens Dyrehelsetilsyn en tverrfaglig gruppe for å utrede ulike sider ved forholdene rundt det de kalte eierløse/forvillede katter. Deres rapport ble presentert i 2001, og i den slås det fast at eventuelle ville trekk ved kattene som har blitt hjemløse skyldes manglende nærkontakt med, og tilvenning til, mennesker i pregningsfasen som kattunger. De vi ser på som tamme katter skiller seg ikke fra slike katter annet enn at de har blitt preget som unge. I rapporten påpekes det også at tamkatter trolig ble tatt med til Norge for svært lang tid tilbake, og at de første sikre opplysningene om domestiserte katter er fra Egypt ca. 1500 år f.kr.

RAMMER NÅ FLERE DYREARTER

I rapporten fra 2001 slås det fast at hjemløshet er et problem angående katter i Norge. Rapporten fastlår også at problemet er stadig tilbakevendende og at det man registrerer til enhver tid bare er toppen av isfjellet, og at hadde det ikke vært for en innsats flere steder for å begrense antallet hjemløse dyr så hadde dette tallet i dag vært enda høyere.

I denne rapporten legges det vekt på Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger og deres befatning og arbeid med hjemløse dyr.

Henvendelser om hjemløse katter har vært hverdagen i flere år for de mange frivillige i Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger. En gjennomgang av tallene fra alle lokalavdelingene viser at hjemløshet er noe som rammer flere tusen dyr, og ikke bare katter.

"At det blir stadig flere hjemløse katter skyldes altså i første rekke menneskelig svikt og ansvarsfraskrivelse."

Norsk huskattforening

HJEMLØSHET I TALL

I 2001 ble det slått fast at hjemløse dyr er et utbredt fenomen i Norge. Tall fra Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2008 bekrefter dette og viser også at andre dyr rammes av hjemløshet.

Dyrebeskyttelsen Norge har 26 lokalavdelinger[2], og en kontaktperson, hvorav 11 har egne hjelpesentere for hjemløse dyr. I lokalavdelingene jobber en rekke mennesker frivillig med hjemløse dyr. Fra alle lokalavdelingene kommer det inn historier om hvordan dyr blir hjemløse.

I sin årsrapport fra 2008 kan Dyrebeskyttelsen Norge avdeling Sør-Rogaland fortelle om nærmere 2000 henvendelser på telefon, faks eller e-post. Publikum henvender seg i stor grad til Dyrebeskyttelsen Norges frivillige hvis de finner et hjemløst dyr.

De senere årene har Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger sett en økende tendens til at også andre dyr blir dumpet av sine eiere. Spesielt har Dyrebeskyttelsen avd. Oslo og Akershus opplevd et økende problem med hjemløse kaniner. I 2007 fikk lokalavdelingen inn 83 kaniner, mens de i 2008 fikk inn 131 kaniner i tillegg til andre dyr som chinchilla, marsvin og tamrotter.

DYR SOM BLE REDDET I 2008

Totalt 3641 dyr kom inn til lokalavdelingene i 2008. I tillegg får avdelingene en rekke henvendelser man ikke har kapasitet til å rykke ut på.

Blant dyrene som har blitt reddet kan Dyrebeskyttelsens avdeling i Trondheim fortelle om Brian, en kattunge på ca. seks måneder som ble funnet avmagret i en grøft. Han var preget av en kraftig lungeinfeksjon og hadde kjemikaliesøl på beina. Han var i dårlig forfatning og ble gitt en dårlig prognose fra veterinæren, men ble

Lokalavdeling	Katt	Kanin	Gnagere og ildere	Fugler	Hund	Totalt
Arendal						**0**[3]
Drammen	73	2		2	1	**78**
Farsund	150	20	3		30	**203**
Finnmark	33					**33**
Fredrikstad	114				2	**116**
Hadeland[4]	69	3	2			**74**
Harstad	93					**93**
Hedmark	47			1	5	**53**
Hordaland[5]	200	7	5	2	1	**215**
Kristiansand	259	6		2	6	**273**
Lillehammer	37					**37**
Mandal[6]	50	12		11	19	**92**
Mo i Rana[5]	86			2		**88**
Møre og Romsdal	130				7	**137**
Nordland[5]	44	4	17	2	11	**78**
Nord-Trøndelag	44		8			**52**
Oslo og Akershus	621	131	30	2	2	**786**
Ringerike	50	9	14	2	14	**89**
Sogn og Fjordane	132					**132**
Sør-Rogaland	324	5		10		**339**
Tromsø	118	4	2		65	**189**
Trondheim og omegn	228	9	4	3		**244**
Tønsberg-Horten	184	1				**185**
Toten[7]	55					**55**
TOTALT	**3141**	**213**	**85**	**39**	**163**	**3641**

BILDER MOTSTÅENDE SIDE

Økning (øverst)
Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Oslo og Akershus opplever en økning i antall kaniner som dumpes.

Før og etter (midten)
Før og etter Brians liv som hjemløs. Hjemløse Brian ble funnet i svært dårlig form, men etter hjelp fra Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Trondheim fikk han en ny sjanse.

Rekord (nederst)
Et stort antall kattunger kommer hvert år inn til Dyrebeskyttelsen Norges avdelinger. Dette er noen av kattungene som kom inn til avdeling Mandal i 2008.

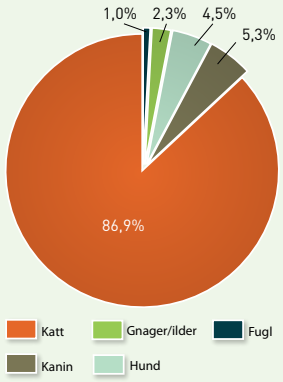

ANTALL DYR TATT INN I 2008

Diagrammet viser antall dyr som ble tatt inn av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2008.

Tabell 1. Dyr som ble reddet i 2008. Dyr som ble tatt inn av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2008.

Lokalavdeling	Katt	Kanin	Gnagere og ildere	Fugler	Hund	Totalt
Arendal	30					**30**
Drammen	20					**20**
Farsund	100	20			3	**123**
Finnmark	10					**10**
Fredrikstad	13					**13**
Hadeland	11					**11**
Harstad	12					**12**
Hedmark	7	2			1	**10**
Hordaland	50	7	5	2	1	**65**
Kristiansand	17	1				**18**
Lillehammer	3					**3**
Mandal	9	1			2	**12**
Mo i Rana						**0**
Møre og Romsdal	6					**6**
Nordland	41				2	**43**
Nord-Trøndelag	12					**12**
Oslo og Akershus	73	76	10			**159**
Ringerike	14					**14**
Sogn og Fjordane	7				5	**12**
Sør-Rogaland	447	9		13		**469**
Tromsø	37				3	**40**
Trondheim og omegn	27	1	1	1		**30**
Tønsberg-Horten	40					**40**
Toten	40					**40**
TOTALT	**1026**	**117**	**16**	**16**	**17**	**1192**

Tabell 2. Antall dyr som venter på et hjem. Dyrene står per januar 2009 i hjelpesentre eller fosterhjem i påvente av permanente hjem.

Lokalavdeling	Katt
Arendal	0
Drammen	35
Farsund	50
Finnmark	
Fredrikstad[8]	2
Hadeland	
Harstad	0
Hedmark[9]	12
Hordaland	10
Kristiansand	3
Lillehammer	0
Mandal	0
Mo i Rana[10]	
Møre og Romsdal	6
Nordland	
Nord-Trøndelag	15
Oslo og Akershus	50
Ringerike[11]	0
Sogn og Fjordane	0
Sør-Rogaland	16
Tromsø	15
Trondheim og omegn	20
Tønsberg-Horten	19
Toten	4
TOTALT	**257**

Tabell 3. Antall hjemløse katter, vinteren 2009, som venter på å bli reddet.

reddet mot alle odds.

Tilsvarende historier høres også fra andre deler av landet - Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Mandal forteller at 2008 ble et rekordår i antall dumpede kattunger.

Tradisjonelt har katter preget statistikken over dumpede dyr. Men dette mønsteret er i ferd med å endre seg. Avdelingen i Ringerike forteller om et økende antall kaniner som blir dumpet hvert år:

"Det virker som om folk har pekt seg ut en dumpingplass hvor de setter fra seg kaniner. Kaninene vi har funnet har vært alt fra i skikkelig dårlig form, tynne og utmagrede, til i fin form. En kanin vi fant hadde avklipte ører. Det virker noen ganger som om folk heller dumpet skadde dyr i stedet for å gå til veterinær (...). Det virker som om folk er redde for hvor stor veterinærregningen kan bli."

SITUASJONEN I DAG – DE SOM VENTER PÅ ET HJEM

Nesten 1200 dyr ventet ved begynnelsen av 2009 på et nytt hjem (tabell 2). Dette er dyr som har blitt hjemløse og som nå er i trygghet hos en av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger.

Samtidig er over 250 dyr registrert på venteliste for et hjem, men lever i dag på gata (tabell 3). De er tatt hånd om av enten lokalavdelinger eller privatpersoner som yter mat og nødhjelp. Dette er fortrinnsvis tamme katter som har blitt dumpet av sine eiere eller forvillet seg.

I tillegg til dette tallet finnes et ukjent antall dyr som er lite sosialiserte og som er vanskelige å finne hjem til. I noen tilfeller har lokalavdelinger funnet hjemløse katter og satt i gang omsorgsprogram for å ivareta behovene deres som mat, veterinærhjelp, kastrering, sterilisering, men kapasiteten til dette er begrenset.

Henvendelser og bekymringsmeldinger om hjemløse dyr er en del av hverdagen til lokalavdelingene. Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdeling i Ringerike forteller om et stort antall henvendelser man ikke har kapasitet til å håndtere:

"Det er utrolig mange henvendelser vi ikke rekker over, og det er nok et ukjent antall hjemløse katter i vårt distrikt. Vi har fått informasjon om noen flokker med både tamme katter og katter som er mindre sosialisert, men det er vanskelig å få en oversikt over hvor mange dette gjelder. Et av problemene vi ser oppstår er at eide katter streifer avgårde og etterhvert faktisk blir mer usosialiserte og med i

"Det er sikkert 50 katter vi burde tatt hånd om, men vi har ikke mulighet: Vi mangler penger og fosterhjem. Disse kattene går en uviss fremtid i møte da de fleste ikke blir matet regelmessig eller får tilsyn."

Dyrebeskyttelsen Norge avd. Farsund

Hjelpesenter (øverst)
På hjelpesenteret til Dyrebeskyttelsen Norge avdeling Oslo og Akershus venter flere katter på et nytt hjem etter at de har blitt hjemløse.

Hjelp (nederst t.h.)
Mat og sosialisering fra de frivillige i avdelingen i Nord-Trøndelag gjorde at kattemor og kattunger kunne fanges inn og reddes fra en tilværelse som hjemløse.

Omsorg (nederst t.v.)
De fleste lokalavdelinger har liten eller ingen plass for flere dyr, men noen får hjelp til å overleve livet på gata. Dette er en av de hjemløse kattene som får hjelp fra avdelingen i Nord-Trøndelag.

Lokalavdeling	Katt	Kanin	Gnagere og ildere	Fugler	Hund	Totalt
Arendal	53[12]					**53**
Drammen	61	2		2	1	**66**
Farsund	80	5	3		30	**118**
Finnmark	14					**14**
Fredrikstad	104				2	**106**
Hadeland	69	3	2			**74**
Harstad	70					**70**
Hedmark	37			1	5	**43**
Hordaland	200	7	5	2	1	**215**
Kristiansand	247	5		2	6	**260**
Lillehammer	35					**35**
Mandal	50	12		11	19	**92**[13]
Mo i Rana	86			2		**88**
Møre og Romsdal	110				7	**117**
Nordland	44	4	17	2	11	**78**
Nord-Trøndelag	41					**41**
Oslo og Akershus	508	45	17	2	2	**574**
Ringerike[14]	50	9	14	2	14	**89**
Sogn og Fjordane	102				26	**128**
Sør-Rogaland	242	5		10		**257**
Tromsø	99	2	2		4	**107**
Trondheim og omegn	185	5	3	2		**195**
Tønsberg-Horten	192					**192**
Toten	29				5	**34**
TOTALT	**2708**	**104**	**63**	**38**	**133**	**3008**

BILDER MOTSTÅENDE SIDE

Fosterhjem (øverst)
En rekke dyr er i fosterhjem rundt om i Norge hos frivillige som tar seg av dyrene inntil de kan få et nytt hjem.

Kattunger (nederst)
Dyrebeskyttelsen Norge avdeling Nord-Trøndelag omplasserer en rekke kattunger som fødes av hjemløse mødre.

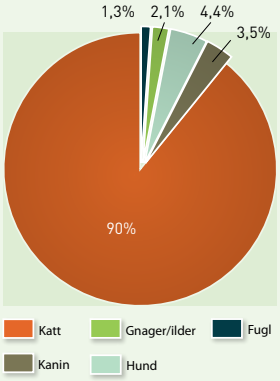

ANTALL OMPLASSERTE DYR 2008

Diagrammet viser antall dyr som ble omplassert av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2008.

Tabell 4. Antall dyr som ble omplassert fra Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2008.

små flokker av andre usosialiserte katter."

Avdelingen i Farsund fastslår at man man verken har penger eller fosterhjem til å ta hånd om alle de hjemløse dyrene i distriktet.

De fleste som hjelper hjemløse dyr opplever i perioder at kapasiteten er sprengt, og at det er uunngåelig å avslå dem som ber om hjelp. Dette er også situasjonen i Finnmark:

"Vi får stadig henvendelser om katter som går ute og ikke har et hjem å gå til. Vi har flere ganger vært i den situasjonen at vi må avslå å ta inn en katt fordi kattehuset er fullt og det er ikke ledige fosterhjem. Mange katter er dessverre hjemløse."

OMFANGET

Det totale omfanget av hjemløse katter er svært vanskelig å anslå og, som tidligere beskrevet uttalte arbeidsgruppen bak rapporten i 2001 at det hjemløse dyrene vi registrerer er mest sannsynlig bare toppen av isfjellet. Arbeidsgruppen foretok i arbeidet med rapporten, en undersøkelse hos 200 av landets distriktsveterinærer. Av disse angir 60 prosent at hjemløse katter forekommer og oppleves som problematisk ett eller flere steder i distriktet. Arbeidsgruppen påpekte også at Norsk Huskattforening anslo at de daglig fikk 10 henvendelser om hjemløse katter som lider. Dette utgjør over 3000 katter på årsbasis. I tillegg ble det påpekt at en rekke andre organisasjoner mottar meldinger om, og arbeider med, hjemløse dyr.

Mange hjemløse dyr som kommer inn til lokalavdelingene er

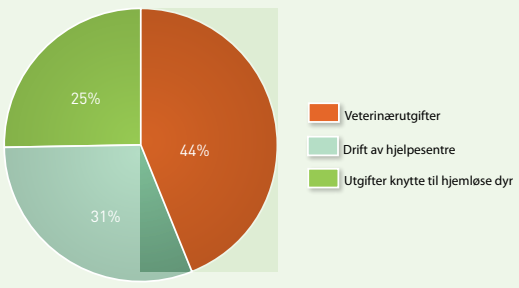

UTGIFTER TIL HJEMLØSE DYR 2008

Diagrammet viser utgifter på landsbasis for hjelp av hjemløse dyr i regi av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger. Utgiftene fordeler seg som følger:

- Veterinærutgifter, kr. 3.120.118,-
- Utgifter knyttet til hjemløse dyr (utstyr, fôr, transportkostnader mv.), kr. 2.204.685,-
- Utgifter knyttet til drift av hjelpesentrene, kr. 1.783.695,-
- Totale utgifter knyttet til arbeid med hjemløse dyr, kr. 7.108.498,-

ukastrerte/ikke steriliserte og dette igjen kan føre til at de har produsert avkom, som igjen øker antall hjemløse dyr.

Hvis man ser på en katts livssyklus og reproduksjonsevne får man en indikasjon på hvor mange katter som kan komme til verden hvis en hunnkatt får formere seg fritt. En hunnkatt får normalt to ungekull i året, med omtrent fire - seks unger i hvert kull. Normal levetid for en katt kan være fra 12-15 år.

Norsk Huskattforening skriver dette om formeringsevnen til katter:

”En kjønnsmoden ukastrert hunnkatt og en ukastrert hannkatt vil, hvis de får gå fritt ute, produsere gjennomsnittlig 12 unger i løpet av et år. Året etter vil disse 14 kattene kunne produsere 84 kattunger. Innen 10 år ville man kunne ende opp med over 89 millioner katter. Dette skjer ikke i virkeligheten, men det illustrerer i alle fall hvilken enorm formeringsevne katter har.”

OMPLASSERINGER OG KOSTNADER 2008

De frivillige i Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger bruker mye tid på omplassering av hjemløse dyr.

I rapporten fra 2001 ble det regnet ut at Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger brukte omlag 2.5 millioner kroner på arbeidet med hjemløse dyr. En lignende undersøkelse blant Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i 2006 viste at beløpet hadde steget til rundt 5.7 millioner kroner.

I 2008 brukte organisasjonene over syv millioner kroner på hjemløse dyr.

Flere lokalorganisasjoner påpeker også at de noen ganger får utstyr og fôr i gave og de får rabatt på fôr, og på behandlinger hos veterinærene de bruker. Uten disse gavene og rabattene ville kostnadene vært en god del større.

De aller fleste frivillige bruker veldig mye av private midler for å hjelpe, de fleste fosterhjemmene til for eksempel Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus betaler selv for fôr og burstrø/kattesand, i tillegg til at de bruker private mobiltelefoner, egne biler (bensin, etc). Dette er sannsynligvis et veldig stort beløp som ikke fremkommer i regnskapene noe sted.

HJEMLØSHET - ET DYREVERNPROBLEM

Kunnskapen om dyr er ikke tilstrekkelig dersom man tror at et tamt familiedyr vil ha noen form for sjanse til å klare seg selv. Ved å gjøre et familiedyr hjemløst, går dyret en sikker og mest sannsynlig også smertefull død i møte.

Siden katter ble domestisert har de vært avhengige av ly og stell fra mennesker. Uten beskyttelse og stell fra mennesker blir en katt utsatt for en rekke uvante påkjenninger. Uten adgang til ly må en katt takle et utemiljø som preges av kalde temperaturer og nedbør. Uten adgang til stell må en katt skaffe seg maten selv. Uten adgang til tilsyn må en katt bekjempe sykdommer og skader alene. Slik sett er hjemløse dyr utsatt for å fryse i hjel, sulte i hjel, dø av sykdommer, eller en kombinasjon. Lidelsen kan bli enten lang- eller kortvarig, men at lidelse eksisterer er det ingen tvil om. Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus har opplevd en økende tendens til dumping av også andre dyr enn katt, spesielt kaniner. De kan melde om kaniner som kommer svært magre inn og som har pådratt seg lungebetennelse uten ly for vær og vind. Kaniner har også veldig sarte mager og med ujevn og dårlig tilgang på mat kan de lett får store problemer med fordøyelsen, noe som kan føre til diaree og i verste fall kolikk og døden.

Både veterinærer og folk som jobber på omsorgs/omplasseringssentre sitter på førstehånds informasjon om hvor ille det kan bli for en hjemløs katt. Hjemløse katter er ofte undernærte og fulle av parasitter. Det oppstår svært ofte sykdommer og skader. Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger benytter en rekke veterinærer i arbeidet med de hjemløse dyrene og en av veterinærene uttaler følgende om en hjemløs katt "Den kan leve utrolig lenge med skader og sykdom, uten mat og drikke og under de verst tenkelige forhold". En annen veterinær påpeker at det ikke finnes et verdig liv for en hjemløs katt.

På grunn av sykdom og skader ble også en flere hjemløse katter avlivet humant hos veterinær hos de fleste lokalavdelingne i landet.

VETERINÆRENES MØTE MED HJEMLØSHET

Karin Undall Stormoen er veterinær tilknyttet Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus (DOOA). Hun uttaler seg følgende om sitt arbeid med hjemløse dyr:

Som veterinær for Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus (DOOA) har jeg blitt bedt om å skrive noen ord om hvordan jeg opplever situasjonen blant de hjemløse kattene i Norge. I mitt virke for DOOA ser jeg først og fremst den delen av populasjonen som går under kategorien omplasseringsbare, det vil si at de har et gemytt som tyder på at de er sosialiserte på en måte som gjør at de har en grad av tillit til mennesker. De fleste av disse kattene har derfor tidligere hatt et hjem og har enten blitt forvillet, dumpet eller forlatt. Antallet katter det dreier seg om er det vel ingen som vet med sikkerhet, men at det til en hver tid finnes tusenvis av dem bare i Oslo og omegn er det ingen tvil om.

Mitt arbeid går i stor grad ut på å undersøke kattene som tas inn til Dyrebeskyttelsens hjelpesenter i Mosseveien. Kattene som går igjennom kontrollen blir vaksinert, parasittbehandlet, kastrert, ID-merket og behandlet for enkel sykdom og skade. Helsetilstanden hos kattene varier veldig. Mange har stått på såkalt venteliste (finner har meldt inn katten og tar seg ofte av den i en periode) og har derfor hatt tilgang på mat, ly og vann de siste uker. De kattene som prioriteres er ofte drektige hunnkatter og skadde katter, de som finner ser at det er noe galt med.

Ofte er kattene underernærte, fulle av parasitter oftest innvollsorm og øremidd, noen har lus og vi har også fått inn katter med kattelopper. Parasitter i øret gir hos mange en sterk otities exsterna, men kan også gi nervøse symptomer hvis infeksjonen går videre. Selv om parasitter er et normalfenomen hos katt, oppstår det sykdom og død når katten har et svekket immunforsvar. Kløen som oppstår ved ektoparasitter gir en svekket livskvalitet og medfører svekket evne til å skaffe mat osv.

FIV er også et stort problem hos eierløse katter. Vi har testet ukastrerte hannkatter og syke hunnkatter i flere år, og ser at prosenten infiserte katter er skremmende høy hos de ukastrerte hannkattene. Disse kattene er ofte de samme som har plager av parasittene og som har abscesser etter katteslagsmål og en elendig munn/tann hygiene.

Diaré er også et stort problem. Kattene slutter å vaske seg når de er blitt tilgriset nok. Hos langhårskatter kan det derfor oppstå en blokade ved anus som gjør at de blir forstoppet. Rektum og anus kan bli irreversibelt utvidet . Vi har også sett fluemarkinfeksjon hos katter med diaré.

Kattepest er et problem vi ser fra tid til annen. Det er spesielt der hvor kattepopulasjonen er stor at vi ser dette problemet. Uvaksinerte katter dør normalt innen kort tid.

Når katter blir forvillet sloss de mye mer enn før. Dette medfører infeksjoner og abscesser. Kattens munnflora gjør at mange bitt blir infiserte, noe som fører til høy feber , smerte og liten evne til å skaffe mat osv. Disse kattene får også mye mer tannskader enn andre, og jeg har sett få eldre ukastrerte eierløse katter uten brudd på flere tenner.

Pelsproblemer og toving er også et stort problem for eierløse katter. Underulla tover seg slik at det oppstår en "panserpels" , de evner da ikke å røyte ned normalt og hele katten er dekket av et tykt "ullteppe". Det oppstår irritasjoner, infeksjoner og smerte. Vi fikk inn en katt hvor tovene på frambeina hadde festet seg under haka. Denne katten ble observert liggende på samme stedet mer enn en uke før noen reagerte og tok den med til oss.

Innvokste klør er et annet problem vi ser ganske ofte. Dette er

"En hunkatt med tre kattunger ble satt igjen i P-huset til Smart Club i Sandvika. Katten ble funnet i en bag og sto midt i et parkeringshus. Beinet til katten holdt nærmest på å eksplodere av infeksjon. Både katten og kattungene klarte seg bra og ble omplassert."

Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akerhus

"Lill hadde blitt observert gående ute over et par år. Hun levde på brød som ble lagt ut til fuglene. Lill var ekstremt tynn og ble undersøkt av veterinær med en gang hun kom til hjelpesenteret. Det var dessverre ingenting veterinæren kunne gjøre for Lill. Hun hadde ingen tenner igjen i munnen og hadde verken fett elelr muskler på kroppen. Veterinæren fortalte at Lill må ha lidd i lang tid for å komme i en så dårlig forfatning."

Dyrebeskyttelsen Norge avd. Tønsberg-Horten

"Det er en kanin som ble funnet gående ute like ved en flyplass i Rogaland, tydelig dumpet på vei til flyet og en ferie. Kaninen ble fin igjen og er en glad fyr i dag. Mange kaniner blir seende slik ut, da de blir tynne og gjerne mister pelsen her og der på grunn av fukt og manglende muligheter for ly. De blir gående kalde og våte og pådrar seg etterhvert lungebetennelse."

Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus

Lill (øverst)
Hjemløse Lill led i lang tid før noen meldte fra til Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Tønsberg-Horten.

Hjelpeløs (midten)
Tam kanin som ble dumpet ved en flyplass.

Infeksjon (nederst)
Beinet til en hjemløs hunkatt med kattunger som ble dumpet i et parkeringshus. Alle ble reddet av Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Oslo og Akershus.

stort sett katter med overtallige klør, der disse vokser rundt og inn i potene. Selvfølgelig er dette svært smertefullt og gir nedsatt funksjonsevne. Haleskader med delvis amputerte haler, kroniske infeksjoner lammelser osv er også noe vi ser relativt ofte.

Kattens evne til å leve med skader og kronisk sykdom "kattens ni liv", høres kanskje ut som en fin egenskap når man skal klare seg under dårlige forhold, men jeg ser det som et av de viktigste argumentene for at katter trenger hjelp. Jeg pleier ofte å si at katten ikke evner å dø i tide. Den kan leve utrolig lenge med skader og sykdom, uten mat og drikke og under de verst tenkelige forhold.

Jeg har fått inn katter så totalt avmagret at selv huden ble dystrofisk, det vil si at huden revner ved den minste håndtering. Jeg har fått inn drektige katter med opp til 3 delvis amputerte bein (gamle skader) trolig etter angrep fra grevling. Katter som har hatt infarkter og som har fått lammelser i bakpart og har trukket seg fram på frampart i månedsvis. Dette er bare noen få eksempler på mange skjebner.

Jeg ser at det arbeidet de frivillige organisasjonene gjør hjelper. Det er de, og ikke myndigheter eller veterinærer som kan ta på seg æren for den framgangen som tross alt har skjedd de siste årene. Det er viktig at myndighetene kommer på banen og lager et regelverk om ID- merking av katt, slik at eide katter kan identifiseres lett, at de setter i gang holdningskampanjer for å få folk til å kastrere kattene sine. Myndighetene må også ha et program som i samarbeid med de frivillige organisasjonene håndterer de eierløse kattene på en god måte. Det er dessverre sånn at kattens natur gjør at vi kommer til å ha dette problemet i overskuelig framtid, så det er viktig at det arbeides fram en strategi med et langtidsperspektiv.

Veterinærforening tok opp spørsmålet om tidlig kastrering på sitt medlemsmøte i smådyrveterinærenes forening (stor bokstav på foreningens navn?) for et par år siden. De støtter et program der dette gjennomføres. DOOA omplasserer bare kastrerte dyr, det vil si at kattunger ned mot 10-12 uker blir kastrert. I løpet av de 2 årene vi har utført dette, har vi ikke sett noen negative effekter.

Katter er ikke tilpasset et liv uten eier i Norge. Lov om dyrevern gjelder også for dem, så jeg ser det helt klart som en oppgave for myndighetene, både stat og kommune, å finne en levelig løsning på problemet.

- FINNES IKKE HJEMLØSE KATTER MED VERDIGE LIV

Veterinær Håvard Y. Pettersen fra Hafrsfjord Smådyrklinikk uttaler seg slik om hjemløse dyr:

I mitt daglige virke som dyrlege, og spesielt i befatning med katter som bringes inn av Dyrebeskyttelsen, kommer jeg dessverre i kontakt med mange triste skjebner. Spesielt gjelder dette hjemløse katter som har blitt fanget inn. Huskattene har gjennom tusenvis av år med domestisering, blitt så avhengige av menneskets hjelp til å forsørge seg, at de har mistet evnen til å klare seg på egen hånd.

De hjemløse kattene som kommer inn til klinikken er veldig ofte i svært dårlig helsemessig forfatning. Vanlige funn er store mengder parasitter, fortrinnsvis lus, lopper, flått og innvollsorm, sår og abscesser, luftveisinfeksjoner, diarètilstander, knekte tenner, avmagring og dehydrering.

Vi får også fra tid til annen inn hjemløse katter som har blitt mishandlet (ofte beskutt), og som har gått i månedsvis med store smerter før de endelig får hjelp.

Min påstand er at det ikke finnes hjemløse katter med verdige liv. For å leve et verdig liv, må man kunne overleve og mestre det miljøet man befinner seg i på en tilfredsstilende måte. Det gjør ikke hjemløse katter. Til det er de for avhengige av oss, og at vi passer på dem.

Det er vi mennesker som har valgt å temme ville dyr for å ha dem som husdyr. Da hviler det et stort ansvar på oss å sørge for at disse dyrene, som ikke lenger klarer seg alene, blir tatt godt vare på.

"Det å bli hjemløs for et dyr vil si store lidelser for dyret, mange dyr vi får inn har store problemer som betente bittskader, avmagret, tannproblemer og bruddskader for å nevne noe."

Dyrebeskyttelsen Norge avd. Hordaland

Dårlig form (motstående side t.v.)
En av mange små, syke og hjemløse kattunger som tas vare på av avd. Tønsberg-Horten.

Måtte avlives (motstående side t.h.)
For den hjemløse katten Agathe kom hjelpen for sent. Da avdeling Trondheim ble varslet våren 2008 ble hun funnet full av midd og lus. På grunn av helsetilstanden ble hun avlivet.

Vondt (øverst t.v.)
Hjemløse Champis kom inn til avdelingen i Tønsberg-Horten med et vondt øye.

Liten og syk (øverst t.h.)
Denne hjemløse kattungen kom inn til lokalavdelingen i Mandal i veldig dårlig forfatning, og døde til tross for at han nå fikk hjelp.

Langt liv som hjemløs (midten t.v.)
"SAS-katten" ble funnet ved SAS hotellet Fornebu, og var gammel, helt avmagret og syk, og fikk dø uten smerter på dyreklinikken.

Øremidd (midten t.h.)
Hjemløse Lydia ble funnet i Trondheim november 2008. Ørene hennes var fulle av øremidd og voks.

Syk (nederst)
Denne hjemløse kattungen var tynn, skitten, plaget av diare og svært svak da den ble reddet av Dyrebeskyttelsen Norge avd. Tønsberg-Horten.

HJEMLØS = MISHANDLET

Et annet aspekt ved å bli hjemløs er at dyret da ikke har noen til å beskytte seg lenger, og kan komme i fare for å bli mishandlet.

Dyremishandling er en kompleks problemstilling, som ikke bare omfatter slag, spark og mangel på oppmerksomhet. Som allerede beskrevet blir stadig flere kjæledyr hvert år overlatt til seg selv, kastet ut eller etterlatt av tankeløse eiere som plutselig ikke vil ha ansvaret for et dyr likevel. Eksempler på hva det gjør med et dyr å bli hjemløst er nevnt tidligere i denne rapporten i kapittelet "Hjemløshet - et dyrevernproblem". Et annet aspekt ved å bli hjemløs er at dyret ikke lenger har noen til å beskytte seg og kommer i fare for å bli mishandlet.

AVKLIPPET ØRE

Et eksempel kjent fra media i 2008 – 2009 er saken om hjemløse Vincent. Han ble funnet bak Vestkanten kjøpesenter i Loddefjord 28. november 2008. Kattungen var da 6-7 uker gammel, sterkt forkommen og manglet venstre øre. Han var også svært redd for mennesker, og det tok en stund før Dyrebeskyttelsen i Bergen[15] i samarbeid med ansatte på kjøpesenteret fikk tak i ham. Etter å ha blitt behandlet hos veterinær, kom denne fram til at øret til den hjemløse katten etter all sannsynlighet hadde blitt klippet av med saks. Vincent har blitt nasjonal kjendis etter sin ytterst brutale start på livet, og et symbol på hvilken lav status et dyr har i noen menneskers øyne. Dyrebeskyttelsen i Bergen har anmeldt saken, men foreløpig er det fortsatt ikke kjent hvem som gjorde ugjerningen. Vincent kom til veterinær i tide, og dag lever han glade kattedager i et nytt og godt hjem.

Også andre saker fra media forteller om både dumping av dyr og mishandling. Romsdal Budstikke skrev ved juletider i fjor om ekteparet som var ute for å hogge juletrær da de fant tre utsultede hundevalper og en kattunge. Dyrene var forlatt i et øde område, og det var ingen tvil om at de var plassert der for å dø. Dyrene var 6-7 uker gamle og radmagre. Ekteparet forbarmet seg over de stakkars små, og tok dem med seg hjem. Senere ble de levert til Dyrenes Vern avdeling Molde, som siden har lyktes i å finne nye og gode hjem.

Saken ble politianmeldt, og mannen som hadde begått ugjerningen ble tatt. Han fikk 5000 kroner i bot.

I 2006 ble en mishandlet katt funnet av "Utekattprosjektet" for hjemløse katter på Tertnes i Bergen. Ifølge veterinæren som undersøkte katten så det ut til at den hadde fått skåret et snitt i halen og revet av hud og pels. I tillegg så det ut til at værhårene var brent eller nappet ut. Katten overlevde, men måtte igjennom store operasjoner.

Samme år ble en hjemløs katt funnet mishandlet til døde i Skien. Ifølge ta.no ble den hjemløse katten funnet i en blodpøl i gågata, og det ble mistenkt at den var slått til døde med en gjenstand. Katten var uten eiere, men ble matet sammen med andre hjemløse katter.

Vi kunne gitt flere eksempler, og det er grunn til å tro at langt ifra alle slike saker oppdages når det gjelder hjemløse dyr siden det heller ikke finnes en fullstendig oversikt over antall hjemløse dyr i Norge. Å være et hjemløst dyr som ingen bryr seg om, og som i tillegg får skader som dette, betyr en sikker og pinefull død.

HJEMLØSHET OG MISHANDLING

Leder av Norsk Huskattforening, Bodil Eikeset, har lenge påpekt at hjemløshet og mishandling hos familiedyr er et stort dyrevernproblem, og skriver dette om hvorfor det kan settes likhetstegn mellom hjemløshet og mishandling:

Hjemløshet og mishandling av kjæledyr er et stort dyrevernproblem og utløses av en kombinasjon av uansvarlige eiere, uhell og mangel på hjelp til de som rammes. Ofte er hjemløsheten en følge av vanstell, fraflytting eller direkte mishandling fra eierens side.

Viljen til å hjelpe hund og fugl ser ut til å være større enn for katt, selv om verken lov eller moral skulle tilsi noen forskjell. Mishandling av tillitsfulle, lett tilgjengelige katter som går ute, blir mer og mer vanlig. Daglig leser vi om syke personer som finner glede i å mishandle og pine en tillitsfull og kjærlig katt. Mishandlingen er ofte så alvorlig at katten ikke overlever.

De vanligste formene for mishandling av hjemløse katter er henging, brenning, å stikke ut øynene samt avkutting av haler. Fantasien for mishandlingsmetoder kjenner ingen grenser.

- UKJENT MED AT HJEMLØSE DYR ER ET PROBLEM

Alle som har den minste interesse for dyrenes situasjon i Norge vet at tusener av katter er rammet av hjemløshetens tragedie. Likevel kunne øverste ansvarlige for dyrevern i vår nasjonalforsamling sommeren 2001, næringskomiteens leder Morten Lund (Sp), uttale at han er fullstendig ukjent med at dette skulle være noe problem. Aftenposten viste samme kunnskapsmangel og hjerteløshet da de skrev at forslaget om å bruke 10 millioner årlig for å bøte på den urett som rammer så mange av våre kjæledyr bare er egnet til å stimulere lattermusklene. Bedre står det ikke til med norsk anstendighet og ansvarlighet.

Man kan spørre seg hvordan det kan være mulig at Landbruksdepartementets riksdekkende dyrevernapparat ikke har klart å formidle til politikerne verken at problemet eksisterer eller nødvendigheten av å gjøre noe med det. Heller ikke de høylydte ropene fra dyrevernorganisasjonene har klart å vekke de ansvarlige. De fleste dyrevernorganisasjoner som bedriver nødhjelp kjenner seg tvunget til å bruke størsteparten av sine ressurser til å hjelpe kriserammede katter. Likevel kan de aldri makte å hjelpe alle som trenger det.

For hjelperne er det frustrerende å vite at den eneste løsningen består i å forhindre at stadig nye katter blir hjemløse, og at bare de myndigheter som underkjenner problemet kan gjøre dette. Vi står overfor et samfunnsproblem, som samfunnet nekter å gjøre noe med.

"Et ektepar var ute for å hogge juletrær da de fant tre utsultede hundevalper og en kattunge. Dyrene var forlatt i et øde område, og det var ingen tvil om at de var plassert der for å dø. Dyrene var 6-7 uker gamle og radmagre."

Hjemløshet og mishandling av kjæledyr er et stort dyrevernproblem og utløses av en kombinasjon av uansvarlige eiere, uhell og mangel på hjelp til de som rammes. Ofte er hjemløsheten en følge av vanstell, fraflytting eller direkte mishandling fra eierens side.

Dette er skadene under buken på en hjemløs katt som ble funnet i Asker med sår etter etsende væske. Dyrebeskyttelsen Norges avdeling i Oslo og Akershus tok seg av katten og sørget for at han i dag har et trygt, godt hjem.

INGEN HJELPEORDNINGER

Det finnes ingen statistikk over hvor mange katter som finnes i Norge, og heller ingen som kan fortelle hvor mange som rammes av de ulike typer tragedier og mishandling. Vanstell kan være alt fra å nekte sitt kjæledyr grunnleggende behov som mat, vann og ly - til å ignorere skader, sykdom og mistrivsel. Herfra går en glidende overgang til direkte mishandling og drap.

Verken dyreeier eller andre overgripere løper særlig risiko for reaksjoner. Myndighetene bedriver ingen reell kontroll, og gir heller ingen hjelp. Siden det ikke er registreringsplikt for kjæledyr, har myndighetene heller ingen mulighet for å drive systematisk kontrollvirksomhet. Selv om de skulle vært motivert for dette. Politi og rettsvesen prioriterer sjelden denne slags saker. Loven og dommernes bruk av den sørger for lave straffer, selv for de mest groteske overgrep. Alt dette illustrerer kattens lave status blant kjæledyrene. Samfunnet sender ut utallige signaler som bekrefter og styrker denne holdningen.

De sterkeste signaler om kattens verdiløshet er det totale fravær av hjelpeordninger for de som rammes av hjemløshet. Siden katten er en innført dyreart, uten mulighet til klare seg alene i nordisk fauna og klima, medfører hjemløshet en umiddelbar nødsituasjon. Likevel trer altså ingen hjelpeording i kraft, slik man skulle tro utfra hjelpeplikten i dyrevernlovens §6. Her heter det at den som kommer over et dyr i nød skal hjelpe så langt råd er. Men alle innser det urealistiske i at enhver tilfeldig finner skal kunne ordne opp selv. Mange oppfatter ikke engang at dyret er i en nødsituasjon. Og Mattilsynet hevder at ansvaret hos dyrevernnemndene, som på samfunnets vegne skal beskytte alle eide dyr i Norge, opphører i det øyeblikk dyrets eier ikke lenger lar seg identifisere. Altså akkurat i det øyeblikk dyret får størst behov for hjelp. Distriktsveterinæren, som ifølge veterinærloven skal fremme dyrevernsaken i sitt distrikt, gjør på sin side lite eller ingenting verken for å forebygge eller hjelp.

Selv om det skulle finnes unntak fra denne hovedregel, er det først og fremst fra enkeltpersoner og dyrevernforeninger at en og annen uheldig katt får hjelp. De aller fleste kommuner og borettslag velger enten å se en annen vei eller å drepe dyrene. Særlig har

Hjemløs. Foruten fare for sykdom og skader står hjemløse dyr uten noen til å beskytte seg mot mishandling.

borettslagene en tendens til å ville løse sitt problem uten tanke for dyrets beste. Selv om det ofte er deres egen beboer som har ført til at en katt er kommet i nød. I stedet for å utpeke en kjæledyransvarlig som kan følge opp dyreholdet og gripe inn i tide, sitter styret gjerne med hendene i fanget helt til noen blir irriterte og klager. Så roper man på drap.

På denne måten styrker de den samme holdning av respektløshet, ansvarsfraskrivelse og mangel på medfølelse som i utgangspunktet har forårsaket hjemløsheten. Drap bidrar til å produsere enda mer av det som alle parter ønsker å unngå.

I 2001 utkom rapporten fra en arbeidsgruppe nedsatt av det som den gang het Statens Dyrehelsetilsyn for å belyse saken og foreslå løsninger. Blant rapportens uklarheter leter man forgjeves etter den enkle oppskrift som virkelig ville gitt effektiv forebyggelse og hjelp. Ikke engang et så billig virkemiddel som språket har man vært villig til å bruke til dyrenes fordel. Begrepet "hjemløs" nekter man å bruke, enda det er presist samtidig som det appellerer til å hjelpe. Det lengste man strekker seg er å unngå ordet "villkatt", som for mange leder tankene hen til et smittefarlig og hardført skadedyr.

Det synes som om Staten ikke ønsker en løsning som innebærer en klar erkjennelse av kattens rett til hjelp, eller som medfører mer arbeid for det offentlige. Noe positivt kom forhåpentlig likevel ut av gruppens arbeid. Media har hengt seg opp i det kuriøse i at noen på alvor kan foreslå å bruke 10 millioner årlig til "villkatter". Det kan kanskje få øynene opp hos mange for at dette er et reelt og seriøst problem av stort omfang.

PROBLEMET KAN LØSES

Ingen katt i Norge trenger å bli permanent hjemløs. Det eneste som kreves er at samfunnet har vilje til å forhindre det, og at alle tiltak baseres på et klart verdisett bestående av respekt, medfølelse og toleranse. Resten faller da på plass av seg selv. All avliving av friske katter blir forbudt, hjelpeplikten blir krystallklar og det blir en selvfølge å peke ut hvilken handlekraftig instans som skal utøve den. Retten til hjelp vil gjelde alle, enten en katt er egnet for adopsjon eller ikke. For de som ut i fra sin erfaring har fått lav tillit til mennesker iverksettes et enkelt omsorgsprogram, som gjør at de kan leve et akseptabelt liv der de befinner seg. I mange nærmiljøer finnes folk som ville finne det meningsfullt å bidra til dette, dersom Statens dyrevernapparat viste vei med de rette holdninger. Det kan se ut til at en radikal omlegging av dette apparatet må til for å få til en tenkning som virkelig ivaretar dyrenes beste.

Obligatorisk registrering og identitetsmerking er også nødvendige forebyggende tiltak. Foruten den praktiske verdien av å kunne finne eieren, vil dette understreke alvoret ved å holde katt, heve dens status og gjøre reell kontroll fra myndighetenes side mulig. Enkelte har vanskeligere for å innse at formeringskontroll også er helt avgjørende. Uten å stanse kattens naturlige overproduksjon vil målet om fravær av hjemløshet være uoppnåelig. Kanskje må antallet katter i Norge nedover mot det halve, før det blir balanse mellom kattebefolkningen og antall egnede disponible hjem. Sterilisering og kastrering er en pris katten må betale for sitt unaturlige liv som kjæledyr. P-piller er altfor upålitelig og innebærer en uakseptabelt høy kreftrisiko. Noe alternativ til kirurgisk inngrep finnes foreløpig ikke, men kanskje kan man i fremtiden finne bedre metoder.

Til tross for alle triste skjebner er katten likevel det kjæledyr som kan leve mest i tråd med sin natur. Den kan være fri fra bånd, bur og underdanig dressur. For å sikre sin rett til nødhjelp og et anstendig liv, trenger katten i likhet med alle andre arter mennesket har påtatt seg ansvaret for - en lovhjemlet forskrift. Denne må ta utgangspunkt i de to grunnstenene totalforbud mot avliving av friske dyr og plikt til å hjelpe, og må stille konkrete minstekrav for godt kattehold.

Sistnevnte er, sammen med et register, nødvendig for kontrollinstansens arbeid.

ALLE KAN BIDRA

Å vedta disse tiltakene er et etisk og politisk spørmål. Alle kan bidra ved stadig å minne politikere og byråkrater om at dette er folkets vilje. På denne måten har verden gått forover på så mange andre områder. I mellomtiden er det viktig at flest mulig tar et personlig ansvar for å gi hjelp i praksis. Dyrevernorganisasjonene kan gi råd om hvordan.

Dyrene har betalt en høy pris for vår velstandsøkning, men vi må opprettholde troen på - og arbeidet for - at det gode likevel vil seire. Hvis vi ikke klarer å få til en anstendig holdning overfor de dyr som befinner seg inne i våre egne hjem, er mulighetene enda mindre for å kunne hjelpe de tusener som er rammet av hjemløshet.

STRAFF FOR Å GJØRE DYR HJEMLØSE

Det er en kjensgjerning at det å gjøre et familiedyr hjemløst ikke er noe som ofte blir strafferettslig forfulgt her i Norge.

Den første dyrevernloven i Norge kom i 1935, og dagens lov er fra 1974. En ny dyrevernlov er til behandling våren 2009.
Avdøde advokat Tore Sverdrup Engelschiøn skrev i en utredning til Katteutvalget i 2001 at det etter artikkel 3 punkt 2 i Europakonvensjonen for kjæledyr, er forbudt å forlate et kjæledyr. Han påpekte videre at Katteutvalget ønsket at Landbruks – og matdepartementet burde instruere domstolene om å tolke § 2 i dyrevernloven slik at den rammer det å forlate et kjæledyr for å bli kvitt dette. Dyrevernloven § 2 slår fast at "Det skal farast vel med dyr og takast omsyn til instinkt og naturleg trong hjå dyret så det ikke kjem i fåre for å lida i utrengsmål" er hovedbestemmelsen og gir et direktiv for hvordan dyr skal behandles. Advokat Engelschiøn på sin side mente at det var helt klart å foretrekke en klar lovhjemmel som eksplisitt slo fast at det er forbudt å forlate et dyr i den hensikt å overlate det til seg selv.

I den nye Dyrevelferdsloven som behandles våren 2009 erstattes hovedparagraf 2 med § 3 om generell behandling av dyr: "Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger."

I tillegg er det nå en paragraf som gjør det forbudt å etterlate et dyr for eksempel i skogen, veikanten eller på gata, dyrevernlov § 14 b) forbud mot å "hensette dyr i hjelpeløs tilstand".

Under arbeidet med denne lovbestemmelsen skriver Landbruks- og matdepartementet at "Det er registrert en del eksempler på at dyreeiere avslutter dyrehold ved å overlate familie- og hobbydyr til seg selv i naturen." Videre slår departementet fast at det vil både være i strid med lovens bestemmelser om tilsyn og stell å etterlate dyr innestengt i en bil i sommervarmen, eller å avslutte dyrehold ved å overlate dyret til seg selv i naturen.

Det gjenstår å se om et slikt forbud nedfelt i loven nå vil påvirke den strafferettslige forfølgningen av det å gjøre et familiedyr hjemløst.

EN PASSENDE STRAFF?

Heller ikke når det kommer til de som anmeldes for dyremishandling generelt, er det mange som straffes. Og av de som blir straffet, får enda færre en lang straff. Den strengeste straffen for lovstridig dyremishandling er fengsel i tre år. Dette er ment å gjelde den aller groveste mishandlingen, hvor mishandlingen til stadighet gjentar seg, eller som fører til at dyret dør. Ingen har foreløpig fått en slik straff i Norge.

Kriminolog Guri Larsen tar i sin bok "Dyrevern eller samfunnsvern? Dyremishandling som lovbrudd og lovlydig handling" opp temaet mishandling gjennom et forskningsprosjekt for å undersøke i hvilket omfang det meldes og registreres hos politi og dyrevernnemd. Sakene strekker seg fra 1995 til 2000, og er hentet fra anmeldelser gjort til Oslo politidistrikt, og meldinger til dyrevernnemda i Oslo, Asker og Bærum.

Hun kommer i sin forskning fram til at antall saker som anmeldes er lavt, og derfor trolig kun er toppen av isfjellet. Årsrapporter fra Dyrevernnemda viser at det har vært i overkant av 100 meldinger hvert år i perioden 1996-1998. Politianmeldelser har også hatt et temmelig lavt og konstant omfang i samme periode, det varierer mellom 20 og 30 per år i perioden 1995-2000.

Når det gjelder mishandling i næring, er det organisasjoner med spesiell kunnskap om dyrehelse og dyrevelferd som anmelder. Det som kan defineres som institusjonell dyremishandling, tas ikke like alvorlig som privatpersoners mishandling. Når det gjelder både Dyrevernnemda og politiet, gir begge forholdsvis få reaksjoner og mange saker blir henlagt.

Årsaken til at dyremishandling ikke anmeldes, kan være kompleks:

"Det mest opplagte svaret er at dyr ikke selv er i stand til å si ifra – mennesker forstår ikke dyrsk, dyras språk. Dyr er avhengig av at mennesker griper inn og taler deres sak. (..) Dyrs status som annenrangs vesener gjør at deres lidelse forblir mer usynlig og uhørlig for de flestes blikk og ører."

Larsen konkluderer videre med at sjansen for å få straff eller å bli fratatt dyret sitt er uhyre liten. Unge menn både anmeldes og straffes oftere enn kvinner, og de fleste meldere er dyreeiers nabo.

NY STATISTIKK

Dyrebeskyttelsen Norge har gjort seg de samme erfaringene ved å gå i gjennom statistikk fra Politidirektoratet og anmeldelser fra politidistriktene Oslo, Hordaland, Rogaland, Sør-Trøndelag og Troms for 2008.

Mange saker som omhandler mishandling blir henlagt. I saker hvor en form for straff blir gitt, blir gjerningspersonen ofte dømt for andre forhold samtidig, og det blir derfor vanskelig å skille hvilken ugjerning som blir straffet med hva.

Overtredelser av dyrevernloven er inndelt i to statistikkgrupper, nemlig Strasak-kode 5901 eksotiske dyr, ulovlig og 5999 dyrevernloven, diverse. Dyremishandling vil formentlig - sammen med andre overtredelser av dyrevernloven - være å finne under kode

"Det mest opplagte svaret er at dyr ikke selv er i stand til å si ifra - mennesker forstår ikke dyrsk, dyras språk. Dyr er avhengig av at mennesker griper inn og taler deres sak. (...) Dyrs status som annenrangs vesener gjør at deres lidelse forblir mer usynlig og uhørlig for de flestes blikk og ører"

Guri Larsen, professor i kriminologi

POLITIDISTRIKTENE

Oslo politidistrikt
Hovedstaden hadde i 2008 totalt 12 anmeldelser kodet med Dyrevernloven. 6 anmeldelser gjaldt ulovlig innførsel og befatning med eksotiske dyr, og 6 anmeldelser innunder Dyrevernloven diverse.

Av de 6 sistnevnte sakene, diverse saker angående brudd på Dyrevernloven, er alle ferdig etterforsket og påtaleavgjort.

Avgjørelser
- 1 påtaleunnlatelse
- 3 forelegg
- 2 saker ble avgjort utenfor straffesak. Det ble utstedt en advarsel i den ene anmeldelsen og i den andre ble det sendt en bekymringsmelding til dyrevernsnemda.

Hordaland politidistrikt
Ifølge Hordaland politidistrikt har politiet ingen statistikk som spesifikt omhandler dyremishandling. Likevel vil de fleste saker som kodes etter "5999 Dyrevernloven diverse" også her omhandle nettopp slike saker.

I 2008 registrerte politidistriktet 29 anmeldelser for brudd på Dyrevernloven, kode 5999.

Den ene saken som er avgjort med dom på bot, er en felles pådømmelse med en rekke andre saker, og det er ikke mulig å isolere straffen for dyremishandlingen. Når denne rapporten gikk i trykken, var fem av de 29 sakene ikke ferdig etterforsket, og 6 saker ennå ikke rettskraftig avgjort.

Avgjørelser
- 8 saker henlagt grunnet mangel på opplysninger om gjerningsmannen
- 5 tiltalebeslutninger (ikke rettskraftig avgjort)
- 5 ikke ferdig etterforsket
- 4 henlagt på grunn av bevisets stilling
- 3 henlagt da det ikke var rimelig grunn til å undersøke om det var straffbart forhold
- 1 henlagt da intet straffbart forhold ble bevist
- 1 henlagt grunnet mangel på bevis
- 1 forelegg (ikke rettskraftig avgjort)
- 1 dom på bot

Rogaland politidistrikt
Rogaland politidistrikt hadde i 2008 totalt 40 saker innunder Dyrevernloven, diverse. 16 av disse sakene er ferdig behandlet, med følgende utfall:

5999.

Ifølge Politidirektoratets statistikk for 2008 er det på landsbasis registrert følgende politianmeldelser etter dyrevernloven:
- Kode 5901 eksotiske dyr, ulovlig: 77
- Kode 5999 dyrevernloven, diverse: 319
- I alt: 396 anmeldelser

Statistikk for oppklarte saker viser en oppklaringsprosent i 2008 på 66,4 %, det vil si at 219 av 330[16] saker fikk en avgjørelse som teller som oppklart. Av disse 219 gjaldt 89 "eksotiske dyr, ulovlig" og 130 "dyrevernloven, diverse".

I alt 111 saker er registrert som uoppklarte. De er henlagt, ofte med begrunnelser som mangel på bevis eller bevisets stilling.

Ser en på de saker som i 2008 ble avgjort med en såkalt positiv påtaleavgjørelse, det vil si med en avgjørelse truffet av påtalemyndigheten som innebærer en straffereaksjon, viser statistikken at 182 saker fikk et utfall med enten forelegg, siktelse og pådømmelse, som tilståelsessak i tingretten, tiltalebeslutning, påtaleunnlatelse eller konfliktrådsbehandling.

Differansen mellom 219 oppklarte saker i 2008 og "bare" 182 saker med en avgjørelse som innebærer straffereaskjon kan ha flere forklaringer, først og fremst at det blant de 219 oppklarte er saker som ble henlagt med en begrunnelse som gjør at den regnes som oppklart. Det kan for eksempel være at forholdet slik det er beskrevet i anmeldelsen ikke rammes av dyrevernloven, eller det kan være at gjerningspersonen ikke er strafferettslig ansvarlig.

HENVENDER SEG TIL DYREBESKYTTELSEN

Dyrebeskyttelsen Norges sekretariat og de ulike lokalavdelingene mottar ofte henvendelser fra publikum om mishandling eller vanskjøtsel av dyr. Publikum er i mange tilfeller av den oppfatning at Dyrebeskyttelsen har myndighet til å gripe inn i slike tilfeller, men opplyses da at dette ansvaret ligger hos Mattilsynet og politiet. Publikum oppfordres til å henvende seg til disse instansene i tilfeller med dyremishandling eller vanskjøtsel. Noen ganger anmelder også lokalavdelingene enkelte saker til Mattilsynet eller politiet. Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger leverte inn 36 anmeldelser til Mattilsynet, eller politiet, i løpet av 2007 – 2008[17].

Anmeldelsene dreide seg om blant annet en sak hvor en hundeeier angrep sin egen hund med øks, vanskjøtsel av kaniner, fraflyttede katter og dumping av katt i et parkeringshus.

MISHANDLING AV DYR - UTVIDELSE AV BEGREPET

Guri Larsen er utdannet kriminolog og arbeider i dag som førsteamanuensis ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo. Hun har utgitt flere bøker, blant annet "Dyrevern eller samfunnsvern?", Dyremishandling som lovbrudd og lovlydig handling", som også er brukt som kilde i vår rapport "Hjem, kjære hjem?". Hun skriver dette om årsakene til mishandling og diskuterer også definisjonen av mishandlingsbegrepet :

At dyr utsettes for mishandling og overgrep i stort omfang er en kjensgjerning. Derimot er det mindre kunnskap om det reelle omfanget – både den lovstridige mishandling og den lovlydige pinepåføring, hvilke dyr som er mest utsatt og i hvilke situasjoner mishandling skjer, hvem som mishandler og hvorfor det skjer. Dessuten er det ulike oppfatninger om hva som skal defineres som mishandling og hva dyr må kunne tåle av pinepåføring og andre påkjenninger. Dyr har ikke samme rettslige vern mot mishandling som mennesker, og synet på dyr som mindreverdige vesener samt økonomiske interesser i dyreholdet styrer hvordan de behandles og hva som defineres som mishandling.

Min definisjon av mishandling er videre enn den offisielle som kommer til uttrykk i dagens dyrevernlov og også i forslaget til ny lov om dyrevelferd: mishandling er ikke bare den direkte og lovstridige mishandling utført av enkeltpersoner, som kan være

Avgjørelser

- 6 saker gav forelegg på summer mellom 2000 kroner og 10.000 kroner. I disse sakene har den tiltalte flere forhold på seg, som alle er avgjort i samme dom. Det gjør det derfor vanskelig å si eksakt hvilken reaksjon det enkelte lovbruddet i Dyrevernloven gir.
- 1 sak gav tiltalebeslutning, dog med samme utgangspunkt som nevnt ovenfor.
- 2 saker henlagt grunnet mangel på opplysninger om gjerningsmannen.
- 1 sak henlagt da politiet ikke fant rimelig grunn til å undersøke videre.
- 2 saker førte til siktelse, etter tilståelse fra den tiltalte. Også her var det andre forhold i tillegg til dyremishandlingen som avgjorde utfallet.
- 2 saker henlagt grunnet bevisets stilling.
- 2 saker henlagt da intet straffbart forhold ble avdekket.

De resterende anmeldelsene til Rogaland politidistrikt, var ikke avgjort da denne rapporten gikk i trykken. Blant disse sakene er 14 av dem saker der pelsdyrnæringen ble anmeldt. Politiet kunne ikke opplyse om når og med hvilken reaksjon disse ville bli avgjort.

Sør-Trøndelag politidistrikt

Ved Sør-Trøndelag politidistrikt ble det i 2008 påtaleavgjort totalt 19 saker med statistikkgruppe 5999, Dyrevernsloven diverse. 7 av sakene ble ikke oppklart, hvorav 6 på grunn av ukjent gjerningsmann og 1 etter bevisets stilling.

Avgjørelser

- 12 av sakene ble oppklart. 5 av disse gjelder samme forhold hvor 5 barn under 15 år var anmeldt. 2 av sakene ble henlagt og overført til konfliktrådet. De 3 andre ble avgjort som ikke straffbart forhold.
- 2 saker ble avgjort som ikke straffbart forhold.
- 1 sak ble påtalebegjæringen trukket.
- 1 sak er det tatt ut tiltalebeslutning, men saken er per dags dato ikke ført for retten.
- 1 sak er det utferdiget et forelegg (bot) som er vedtatt.
- 2 saker er det avsagt dom hvor domfelte ble ilagt fengselsstraffer på henholdsvis 21 og 60 dager. Begge ble fradømt retten til å ha (nærmere bestemte) dyr for en tidsperiode på henholdsvis 3 og 10 år.

både fysisk vold og vanskjøtsel (dyretragedier i landbruket, skade på kjæledyr, osv), men også de intenderte og legale påkjenninger og belastninger dyr påføres som en følge av den bruk som gjøres av dem (i næring, medisinske forsøk, underholdning, osv) i tillegg til den ikke-intenderte og legale skade dyr påføres som en følge av menneskers bruk av naturen (ville dyr som utryddes, fortrenges fra sine naturlige territorier, sultedød, osv).

Mishandling som ikke defineres som lovbrudd er ofte en følge av strukturelle og politiske forhold, og kan kalles strukturell vold. I faget mitt, kriminologi, er det et forholdsvis nytt forskningsfelt som kalles grønn kriminologi. Innen denne retningen belyses og dokumenteres skade som påføres dyr og natur, både skade som i dag er definert som lovbrudd og den legale pinepåføring og miljøødeleggelser som oppfattes som kriminalitet i moralsk forstand, men fortsatt ikke i juridisk forstand. (bl. a. i boka redigert av Ragnhild Sollund: Global Harms. Ecological Crime and Speciesism, NOVA 2008). Den legale skade på miljø og pinepåføring på dyr har langt større omfang og er også langt alvorligere enn handlinger som i dag defineres som lovbrudd. I global sammenheng utgjør denne trusselen mot dyr og miljø et av tidens mest brennbare politiske tema, slik jeg ser det. Sammenhengen mellom overgrep mot natur og dyr kan illustreres med eksempelet nedhogging av regnskogen: ulovlig regnskoghogst fører til illegal handel med dyr, og avskoging fortrenger dyrelivet og forringer biologisk mangfold. Kjent er også hvordan utslipp av klimaskadelige gasser skader dyrs leveområder og utgjør en trussel for deres overlevelse.

Overgrep mot miljø og dyr belyser det store tema: klimaendringer som en følge av planmessig miljøforurensing og skade for dyr og økosystemer. Dyremishandling inngår i denne store sammenheng, og kampen mot spesiesisme og miljøødeleggelser oppfatter jeg som livsviktig - ikke bare for å unngå katastrofer for mennesket og samfunn - men også fordi det gjelder levende skapninger uten makt til selv å gripe inn og som grovt undertrykkes og misbrukes i stort omfang. Så lenge økonomiske og politiske maktsystemer har definisjonsmakten over hvordan utviklingen skal fortsette - både lokalt og globalt – er mulighetene små for å unngå klimakatastrofen.

Min forskning om dyremishandling er lokalt basert, og viser i mindre skala hvor bedrøvelig det står til - hvor lite hensyn det tas til dyrs lidelse og hvor lite rettsvern de har. Jeg har gjennomgått anmeldt dyremishandling i Oslo-området, og resultatene viser at svært få saker anmeldes, bare 140 anmeldte brudd på dyrevernloven i løpet en seksårsperiode til Oslo Politidistrikt, mens meldinger til

"Jeg har gjennomgått anmeldt dyremishandling i Oslo-området, og resultatene viser at svært få saker anmeldes, bare 140 anmeldte brudd på dyrevernloven i løpet av en seksårsperiode til Oslo politidistrikt, mens meldinger til dyrevernnemnda er langt flere: 66 på ett år. Det er rimelig å anta at det reelle omfanget er langt høyere enn det kontrollmyndighetene får kjennskap til."

Guri Larsen, professor i kriminologi

Troms politidistrikt
Troms politidistrikt hadde i 2008 8 registrerte anmeldelser vedrørende overtredelser av Dyrevernloven.

Avgjørelser
- 4 saker henlagt da politiet ikke fant rimelig grunn til å undersøke
- 1 sak henlagt grunnet ikke straffbart forhold
- 1 sak henlagt grunnet prosessøkonomiske årsaker
- 1 sak henlagt grunnet ukjent gjerningsmann
- 1 sak avgjort med konfliktsrådbehandling

Fra disse 5 politidistriktene viser tallene at det ble anmeldt 108 saker vedrørende overtredelser av Dyrevernloven.
- Vinteren 2009 var 40 saker henlagt – 37 prosent av anmeldelsene i de fem politidistriktene
- Vinteren 2009 var to personer i saker som ble anmeldt i 2008 fradømt retten til å ha dyr for en tidsperiode på henholdsvis 3 og 10 år.

dyrevernnemnda er langt flere: 66 på ett år. Det er rimelig å anta at det reelle omfang er langt høyere enn det kontrollmyndighetene får kjennskap til. Mishandling av kjæledyr skjer oftest i den private sfæren skjult for andres innsyn, i landbruket er det de store dyretragediene som oppdages - sjeldnere de mer daglige påkjenner og skader dyr i også andre typer næring kan påføres - ofte i gråsoner mellom lovstridig og lovlydig behandling. Mange bryr seg lite om dyr selv om de har mistanke om mishandling, naboer og familie kan kvie seg for å anmelde kjente. Det lave antallet anmeldelser forteller noe om synet på dyr som mindreverdige skapninger det er liten grunn til å bry seg om. Det samme synet speiles i politiets oppfølging av anmeldelsene: langt de færreste anmeldelsene av mishandling fører til straffereaksjon, bare 16 %.

Betegnende er også hvilke saker politiet tar alvorlig: vanskjøtsel av hunder fører oftest til reaksjon - det dyret som står mennesker nærmest i kraft av å være familiemedlem – selv når mishandlingen kan synes mindre alvorlig enn i saker som henlegges, for eksempel grov fysisk vold på katter. Alle mishandlingsanmeldelser av dyr i næring henlegges av politiet uten etterforskning i seksårsperioden, også når skaden dokumenteres av veterinær. (Dyrevern eller samfunnsvern? - Dyremishandling som lovbrudd og lovlydig handling. Unipub forlag 2003).

De siste tiårene har interessen økt for hvordan dyr brukes og misbrukes i våre samfunn. Dyrevern og -rettighetsorganisasjoner har fått en viktigere rolle i samfunnsdebatten, og interessen for dyrevelferd er økende i befolkningen og også hos myndighetene. Filosofer har lenge vært opptatt av dyrs moralske status og rettigheter, jfr. Peter Singer og Tom Regan som kanskje de mest kjente internasjonalt. Feltet for forskning om dyr har også utvidet seg de siste årene, både tematisk og faglig. Nå er det ikke bare innen naturvitenskapen kunnskap finnes, ofte om dyrs fysiologi og biologi, opprinnelse og utvikling, atferd og levemåter, og så videre. Også innen samfunnsvitenskapen har det nedfelt seg forskningsområder som tar for seg ulike sider ved dyrs liv - ikke isolert som rene dyrestudier som i naturvitenskapen - men forholdet mellom dyr og mennesker/samfunn/miljø, etiske spørsmål ved den måten dyr brukes på i dag, og hva som gjør det mulig å bruke dyr på måter som tjener samfunnsinteresser i strid med dyras mentale og fysiologiske behov for utfoldelse.

På tross av denne økende interessen er det fortsatt allment godtatt at dyr er til for menneskets og samfunnets interesser - at levende skapninger kan påføres pine i stort omfang. Riktignok legger myndighetene nå opp til å prioritere dyrevelferd i forslaget til ny lov om dyrevelferd. Mange av enkeltbestemmelsen vil da også åpne for å gi bedring i dyras velferd, men fortsatt er det samfunnsnytten og økonomiske hensyn som setter premissene for det livet dyra tilbys. Synet på dyr som en forbruksvare videreføres i lovforslaget selv om det i forarbeidene til loven heter at dyr har egenverdi. Fastslåing av dyras egenverdi får ingen følger i praksis for dyra selv så lenge de ikke også får status som selvstendige rettssubjekt med de rettigheter det gir som levende og følende skapninger på lik linje med dyrearten menneske.

"På tross av denne økende interessen er det fortsatt allment godtatt at dyr er til for menneskets og samfunnets interesser."

Guri Larsen, professor i kriminologi

Liten og hjemløs (øverst)
Kattunge på hjelpesenteret til Dyrebeskyttelsen Norge avd. Oslo og Akershus.

Sultet (midten)
Hamsteren Tiny Torshov ble dumpet i en mørk kjeller i en blokk i Oslo. Buret hennes var gjemt under en avis og ved siden av sto det et tomt bur, så folk som var nede i bodene sine trodde jo at dette buret også var tomt og at det bare skulle lagres der. Til slutt tok en av de som bor der en titt og ble forskrekket over å se et dyr der. Da hadde buret stått der i over 3 uker, og naturlig nok tomt for både vann og mat. Tiny var ekstremt tynn og døde dessverre etter et par måneder. At hun overlevde så lenge uten mat var nok fordi hun var et hamster og hadde gjemt unna mat rundt i buret.

Sliten (nederst og motstående side t.v.)
Mange dyr kommer inn til Dyrebeskyttelsens lokalavdelinger i forkommen tilstand, preget av sykdom, sult eller utmattelse. Mens andre kan ha gått ute i måneder eller år, har andre blitt dumpet som kattunger. Spesielt om sommeren florerer det med tilfeller av dumping av uønskede kattunger. Enkelte kvitter seg med dem ved å etterlate dem i skogen, andre kaster dem levende i søppelcontainere, ut av bilen eller lignende.

VEIEN VIDERE

Forebyggende tiltak gjennom holdningskampanjer, kastrering-/steriliseringskampanjer, krav til identitetsmerking og omsorgsprogram/hjelpetiltak finansiert av staten.

I rapporten "Eierløse/forvillede katter" fra 2001 ble det foreslått en rekke tiltak for å bedre situasjonen for hjemløse dyr. Forebyggende tiltak ble fremhevet som den eneste måten å oppnå reell løsning, for siden kilden til hjemløshet finnes, de eide kattene, vil fenomenet stadig vende tilbake. Dermed må katteholdet og eierne adresseres. Holdningsskapende arbeid må settes høyere opp på dagsorden og det må fremheves at hold av alle dyr medfører ansvar. Arbeidsgruppen la også vekt på formeringskontroll ved hjelp av kastrering/sterilisering av katter.

OBLIGATORISK ID-MERKING

Arbeidsgruppen anbefalte også en innføring av et lovfestet krav om at dyreeiere skal identitetsmerke sine katter. Gjennomført merking vil trolig være et svært viktig redskap i identifiseringen av eier.

Arbeidsgruppen skrev i rapporten at katteeiere i liten grad virker kjent med at katter kan forsvinne hjemmefra, og hva de kan gjøre for å forebygge dette. Arbeidsgruppen påpekte imidlertid at det dessverre virker som om svært mange ikke tar ansvar for kattene sine ved at de enten ikke bryr seg om dem eller forlater dem. I tillegg påpekes det at istede for å løse problemer eller forhindre katter å få kattunger, så lar en del katteiere "det skure å gå" til problemet forsvinner av seg selv eller til noen andre rydder opp. Arbeidsgruppen mener at en "vesentlig årsak til eierløse/forvillede katter er uansvarlig kattehold hvor katteier forlater dyret, eller ikke sørger for formeringskontroll".

I den midlertidige innstillingen til ny dyrevelferdslov fra næringskomiteen våren 2009 skriver komiteen at hjelpeplikten vil bli vesentlig enklere å håndtere om det innføres et krav til merking av hunder og katter.

OMSORGSPROGRAM

I tillegg foreslo arbeidsgruppen bak rapporten i 2001 egnede tiltak overfor de dyrene som allerede er rammet av hjemløshet. I rapporten vises det til erfaringer fra inn- og utland med ulike dyper tiltak basert på enten avliving, eller at katter som egner seg for å bli kastrerte/steriliserte og merket, blir satt ut igjen i et omsorgsprogram hvor det foretas oppfølging av kattene i forhold til foring, tilsyn og oppholdsrom. Representantene i arbeidsgruppen fra Norsk Huskattforening og Dyrebeskyttelsen Norge påpekte i arbeidet med rapporten at de er uenige i at avlivning er et fornuftig alternativ, og at det er ulovlig idet det ikke finnes hjemmel i norsk lovverk for å fange inn og avlive hjemløse katter som ikke lider i utrengsmål.

Arbeidsgruppen foreslo at staten skulle stimulere til aktivitet i regi av kommunene eller dyrevernorganisasjoner ved for eksempel å bevilge midler til dette. Det ble foreslått at en fornuftig strategi er å bevilge midler til tiltak overfor hjemløse dyr i en fem års periode inntil forebyggende tiltak har fått full virking, med 10 millioner kroner årlig. I rapporten ble det også påpekt at frivillige og dyrevernorganisasjoner er ofte interesserte i å påta seg det praktiske arbeidet for eksemple med omsorgsprogrammer for hjemløse dyr, men at mangel på midler til å dekke veterinærarbeidet, transportmidler og oppholdssted for dyrene setter en stopper/begrensning for mye av arbeidet.

INGEN OFFENTLIG SATSING

I de åtte årene som har gått siden rapporten satte søkelyset på forholdene rundt hjemløse katter, har lite blitt gjort fra myndighetenes side. Landbruks- og Matdepartementet sier dette om oppfølgingen av problematikken og funnene i 2001:

"Departementet har konferert med Mattilsynet vedrørende situasjonen for hjemløse katter. Det har ikke vært noen planmessig oppfølging av problematikken siden rapporten om eierløse/forvillede katter kom i 2001. Det føres heller ingen systematisk oversikt over situasjonen på landsbasis, og det er derfor ikke mulig å gi noe eksakt bilde av dagens situasjon.

Mattilsynet beskriver at situasjonen rundt hjemløse katter er i stadig endring. Det kan ha skjedd ting lokalt enkelte steder, som følge av at det gjennomføres kampanjer for å redusere problemene. Dette kan kanskje frivillige organisasjoner, kommunene eller Mattilsynets distriktskontorer enkeltvis gi nærmere opplysninger om på lokalt nivå, og det henvises derfor til disse for eventuelle utfyllende opplysninger.

På det forebyggende plan opplyser Mattilsynet at det i enkelte regioner er gjennomført kampanjer i et samarbeid mellom forskjellige aktører som frivillige organisasjoner, privatpraktiserende veterinærer og Mattilsynet. Slike kampanjer fokuserer gjerne på holdningsskapende informasjon til katteeiere om hvem som er ansvarlige, samt tilbud om redusert pris hos navngitte veterinærer for merking og kastrering av eide dyr i en gitt periode.

Mattilsynet har ikke hatt noe selvstendig fokus på katteproblematikken, men fører tilsyn når det blir meldt inn behov. Tilsynet råder ikke over midler til å behandle eller innlosjere hjemløse dyr.

I forslag til ny lov om dyrevelferd som nå ligger til behandling i Stortinget gis det hjemmel til å forskriftsfeste påbud om merking av dyr, og om at merkede dyr skal være registrert i et register. Denne bestemmelsen vil kunne anvendes til å innføre merkekrav eksempelvis for katter. Det gis videre hjemmel til å gi forskrifter som fastsetter vilkår for at umerket dyr kan omplasseres eller avlives uten vederlag til eventuell eier. Denne hjemmelen vil kunne gi grunnlag for bestemmelser om omplassering eller avliving av forvillede og hjemløse katter uten at det oppstår et erstatningsavsvar overfor tidligere eier av dyret.

Det er ikke blitt vurdert som aktuelt å bevilge penger til nasjonale tiltak i tråd med anbefalingen i rapporten om eierløse/forvillede katter."

"I den midlertidige innstillingen til ny dyrevelferdslov skriver næringskomitéen at hjelpeplikten vil bli vesentlig enklere å håndtere om det innføres et krav til merking av hunder og katter."

KONKLUSJON

Hjemløshet hos familiedyr er et unødvendig og omfattende dyrevernproblem. Tidligere har hjemløshet hos katter vært et utbredt problem, noe det absolutt fortsatt er, men også andre dyr rammes nå i økende grad av å bli hjemløs.

En katt, kanin eller andre familiedyr som blir hjemløse utsettes for lidelser i form av sykdom, mangel på mat og et klima de ikke har forutsetninger for å klare seg i. Mange syke hjemløse dyr tas hånd om av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger. I tillegg er hjemløse dyr i større grad utsatt for mishandling. Å fastslå dyremishandlingens reelle omfang, er en umulig oppgave da det ikke finnes sikre tall på hjemløse dyr, og ingen vet hva som skjer med dyr som står uten vern og oppfølging.

NORGE ER FORPLIKTET

Over 3600 hjemløse dyr ble tatt hånd om av Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger i fjor, og flere lokalavdelinger melder om at de får en rekke henvendelser vedrørende hjemløse dyr som de aldri har kapasitet til å rykke ut på.

Den Europeiske konvensjonen om beskyttelse av kjæledyr sier at om en part (et ratifiserende land) finner at antall hjemløse/eierløse kjæledyr representerer et problem, skal den sette i verk de lovmessig og administrative tiltak som er nødvendig for å redusere antallet hjemløse dyr. Norge har ratifisert konvensjonen. I 2001 påpekte en arbeidsgruppe nedsatt av det som den gang het Statens dyrehelsetilsyn at "omfanget av eierløse/forvillede katter utløser forpliktelser under "herreløse dyr" etter Europeisk konvensjon om beskyttelse av kjæledyr" De påpekte også at det per i dag er overlatt til de enkelte lokale forvaltningsinstansene å finne ut av dette.

Myndighetenes tilbud til hjemløse dyr er fortsatt nærmest ikkeeksisterende. Landbruks- og matdepartementet påpeker at Mattilsynet ikke har midler til å behandle eller innlosjere hjemløse dyr.

FRIVILLIGE GJØR JOBBEN

I Norge er dette arbeidet i dag i stor grad utført av de frivillige. Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger omplasserte alene i 2008 over 3000 dyr . Kostnadene for det frivillige arbeidet beløper seg til over 7 millioner kroner. En økning fra 2001 på over fire millioner kroner og en økning fra 2006 på to millioner kroner. Tiden er inne for at landets styringsmyndigheter innser problemet - det er de som bevilger midler og verktøyet er å øremerke midler til hjelpetiltak.

Hjemløshet hos dyr er et dyrevernproblem og må settes på dagsorden. Et påbud om id.merking av dyr vil være et steg i retning for å ansvarliggjøre eiere, og kan gjøre arbeidet med å finne eierne av et dyr lettere. I tillegg er et forbud mot å dumpe dyr, som nedsatt i ny dyrevernlov, § 14 b) forbud mot å "hensette dyr i hjelpeløs tilstand", et steg i riktig retning.

Det gjenstår imidlertid å se om et slikt forbud nedfelt i loven nå vil påvirke den strafferettslige forfølgningen av det å gjøre et familiedyr hjemløst. En ansvarliggjøring av eiere kan kun skje fullt ut hvis det også får virkelige følger for eierne å bryte med forskrifter eller dyrevernloven.

MILDE STRAFFEREAKSJONER

Kriminolog Guri Larsen konkluderte i sitt forskningsmateriale fra 1995-2000 at antall saker vedrørende dyremishandling som anmeldes er lavt, og trolig toppen av isfjellet. Hun påpekte videre at sjansen for å få straff eller å bli fratatt dyret sitt er liten. Statistikk Dyrebeskyttelsen Norge har gått igjennom fra 2008 viser at over 30 prosent av sakene vedrørende dyremishandling blir henlagt, i fjor gjaldt dette 111 saker. I tillegg viser eksempler som straffereaksjonen i saken beskrevet i Romsdal Budstikke om dumpingen av tre valper og en kattunge, hvor eieren fikk 5000 kroner i bot, at reaksjonene ikke er spesielt harde.

Det viktigste verktøyet for å løse dyrevernsproblemet angående hjemløse dyr synes å være forebyggende arbeid ved hjelp av holdningsskapende kampanjer, id-merking, finansiering av arbeidet for å løse dagens situasjon for de dyrene som allerede er hjemløse, og straffereaksjoner ved brudd på forskrifter og dyrevernloven.

KILDER OG NOTER

1. Norsk huskattforening (norskhuskattforening.net); 2. Tallene i denne rapporten er basert på tall fra 24 lokalavdelinger; 3. Ingen nye dyr kom inn til avd. Arendal i 2008 grunnet inntaksstopp og overbelastning ved hjelpesenteret; 4. Dyrebeskyttelsen Norge avd. Hadeland har ikke ført register over antall innkomne dyr, kun omplasserte dyr, slik at tallet over antall innkomne dyr i realiteten er høyere fordi noen av de innkomne ikke er omplassert, eller er avlivet pga. sykdom/skade; 5. Antall inkomne dyr kan være høyere da tallene brukt her er tallene fra antall omplasserte dyr; 6. Dyrebeskyttelsen Norge avd. Mandal noterer at det ikke føres register over antall inkomne dyr hvor feks eier kommer og henter dyret eller at dyret må avlives grunnet sykdom/skade. Avdelingen gjenforener en rekke dyr med eier gjennom et år. Tallene i denne tabellen er da lik tallene for omplassering, men i realiteten så er tallet for antall inkomne dyr høyere; 7. På Toten jobber kontaktperson Tove Lafjell for Dyrebeskyttelsen Norge; 8. Dyrebeskyttelsen avd. Fredrikstad påpeker også at de har et omsorgsprogram for 10 katter som er lite sosialiserte og lever på gaten; 9. Dyrebeskyttelsen Hedmark påpeker at disse 12 dyrene er katter som er lite sosialiserte og som nå er tatt inn under avdelingens omsorgsprogram slik at de er steriliserte/kastrerte og får mat og nødvendig hjelp; 10. Dyrebeskyttelsen avd. Mo i Rana forteller at de har 9 foringsstasjoner for et ukjent antall hjemløse katter; 11. Dyrebeskyttelsen avd. Ringerike påpeker at de stadig får meldinger om at flere katter er hjemløse, men de har ikke ressurser til å rekke over alle henvendelsene; 12. Av disse ble 38 katter ble omplassert til en annen lokalavdeling, Dyrebeskyttelsen avd. Kristiansand; 13. Dyrebeskyttelsen avd. Mandal omplasserte også en hest i 2008; 14. Dyrebeskyttelsen avd. Ringerike gjenforente også flere dyr med eier gjennom annonse i avisen. I tillegg har avdelingen samarbeid med politiet og veterinærer og hjelper til i arbeidet med å gjennforene dyr med eier, når dyr blir funnet; 15. Dyrebeskyttelsen Bergen er ikke en lokalavdeling under Dyrebeskyttelsen Norge; 16. Differansen mellom anmeldte 396 og avgjorte 330 kan ha mange grunner; en av dem er at det ikke nødvendigvis er alle de samme sakene som ble anmeldt i 2008 som ble avgjort samme år, og for øvrig er det en rekke "tekniske grunner" til at saker registrert i anmeldelsesstatistikken for et år ikke nødvendigvis gjenfinnes i statistikken for avgjorte saker. De kan for eksempel være feilregistrert da de ble anmeldt og er "kodet om" før de blir avgjort; 17. Dyrebeskyttelsen avd. Tromsø forteller at lokalavdelingen var involvert i flere dyrevernsaker både i 2007 og 2008, men det ble funnet løsninger i alle sakene gjennom et samarbeid med Mattilsynet hvor dyrene ble fratatt eier og overført til avd. Tromsø. Generelle kilder: Eierløse/forvillede katter – problembeskrivelse og forslag til løsninger, av tverrfaglig arbeidgruppe oppnevnt 6. august 1998 av Statens dyrehelstetilsyn; Norsk Huskattforening om hjemløshet: http://norskhuskattforening.net/; www.kanin.org; Norsk Huskattforening ved Tor Sverdrup Engelschiøn: http://www.norskhuskattforening.net/katteutv.pdf; Landbruks- og Matdepartementet, Ot.prp.nr 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd; E-post fra Landbruks- og Matdepartementet angående resultatene av rapporten utgitt i 2001; Spørreskjema til Dyrebeskyttelsen Norges lokalavdelinger vedrørende tall på hjemløshet; Instilling fra Næringskomiteen angående ny dyrevelferdslov: http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2008-2009/inno-200809-056/; bt.no: http://www.bt.no/dyr/article816611.ece og http://www.bt.no/lokalt/bergen/article817737.ece; Harald Strand, Førstestatsadvokat i Riksadvokatembetet er kilde for tallene angående anmeldelser på landsbasis, og nevnte politidirektorater for tall i Oslo, Hordaland, Rogaland, Sør-Trøndelag og Troms; Romsdal Budstikke, http://www.rbnett.no/article/20090304/NYHETER02/757396027; Nettavisen, http://www.nettavisen.no/innenriks/ibergen/article2470973.ece; bt.no, http://www.ba.no/nyheter/article2397829.ece?service=print; ta.no http://www.ta.no/nyheter/grenland/article2342343.ece; Ot.prp.nr 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd, punkt 1.5.4 Internasjonal rett.; http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/otprp/2008-2009/otprp-nr-15-2008-2009-/1/5/4.html?id=537582; Guri Larsen, "Dyrevern eller samfunnsvern? Dyremishandling som lovbrudd og lovlydig handling"; Lov om Dyrevern, 1974.

Hjemløse dyr i Norge lider. I tusentall.

Denne rapporten viser deg hvor omfattende problemet er. Du får også se ansiktene bak tallene - enkeltskjebnene og lidelsene de hjemløse dyrene utsettes for.

Dyrebeskyttelsen Norge

Tall og informasjon i denne rapporten er i stor grad hentet fra Dyrebeskyttelsen Norges egne lokalavdeligner, og mennesker som samarbeider med disse. Deres førstehåndskunnskap om hvordan Norges skjulte dyr - de hjemløse - egentlig har det, er unik og verdifull i prosessen for å kunne gjøre situasjonen bedre. Det er ingen tvil om at hjemløse dyr i Norge lider. Enkeltskjebnene du møter i denne rapporten er noen få historier av flere tusen.